Praksis 24 | Sayfa: *25-39*

"Bütün renkler kirleniyordu..." Praksis'ten Kaçış Sürecinde Su Hakkı Mücadeleleri

Gaye Yılmaz*

Öz

2000'li yılların başından beri yükselişte olan su hakkı mücadeleleri yalnızca konunun Özgüllüğü dolayısıyla değil, aynı zamanda toplumsal hareketlerin son derece parçalı görüntüsü dolayısıyla da eleştirel bir analizi hak etmektedir. Fiyatlandırma mekanizmaları, uluslar arası kuruluşlar ve başarı hikayeleri de dahil olmak üzere genelde su politikaları ile ilgili olarak son derece zengin bir literatür bulunuyor olmasına rağmen sosyal bilimciler arasında su hakkı mücadelelerini eleştirel bir haritalandırmaya tabi tutmak ya da mücadeleler eleştirel bir analizle ele almak konusundaki ilginin oldukça sınırlı olması kayda değer bir durumdur. Bu nedenle bu çalışma hem dünyadaki su hareketlerini farklı STK'lar arasındaki güçler dengesine göre haritalandırmayı hem de Türkiye'dekiler de dahil olmak koşuluyla su hakkı hareketlerinin içsel tutarsızlıklarını gözler önüne sermeyi amaçlamaktadır. Çalışmada yapılan uyarıların, sermaye sınıfının militan örgütlenmeleri içermek ve ılımlılaştırmak amacıyla kurguladığı gizli stratejileri toplumsal hareketler açısından görünür kılacağı umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Su Mücadeleleri, Sermaye, Karşıtları İçermek, Praksis*

Abstract

"All colours were getting dirty...": Struggles For Right To Water In The Process of Escaping From Praxis

Struggles for right to water which have been in an uptrend since from the early 2000s deserve a critical analysis not only because of specifity of this topic but also because of the very fragmented presence of social movements. It is noteworthy to underline the fact that despite there is a vast literature on water policies in general including pricing mechanisms, international institutions and success stories about water struggles it seems that there is very limited interest among social scientists on mapping or analysing struggles for right to water from a critical perspective. Therefore this study aims both to make a mapping of water movements around the world according to the balance of powers between different NGOs and also to bring internal discrepancies of ongoing struggles everywhere including Turkey into sharp relief. It is hoped that the warnings made in the study would make secret strategies of capitalist class aiming to embrace and moderate militan organizations more visible in the eye of social movements.

Keywords: *Water Struggles, Capital, Embracing of Opponents, Praxis*

* İktisatçı, Doktor

Giriş

Türkiye'de ve dünyada özellikle 2000'li yıllarından başından beri yükselişte olan "su hakkı mücadeleleri" gerek konunun özgüllüğü, gerekse öznenin, yani toplumsal hareketlerin aşırı derecede parçalı görüntüsü ile sermaye sınıfının "yeni laboratuarı" olmaya aday konumu dolayısıyla eleştirel bir analizi hak eder durumdadır. Öte yandan daha sadece on yaşlarında, henüz oldukça genç sayılabilecek bir toplumsal hareketi eleştirme gibi bir görevin barındırdığı risklerin başında ise yükselmekte olan bir mücadeleye sekte vurmak gelmektedir. Özellikle de var olan, "başlangıç aşamasında mücadeleleri olduğundan daha güçlü gösterme ve sorunlu alanları gizleme" eğilimi dikkate alındığında bu çalışmanın üstlendiği riskler de daha görünür hale gelmektedir. Yukarıda altı ısrarla çizilen "mücadelenin erken aşamada" olması halinin yol açtığı bir diğer sorun ise mevcut literatürün -eleştirel yazın açısından- yetersizliğidir. Diğer yandan çok yeni bir gelişme olmasına karşın suyun metalaşması, fiyatlandırma stratejileri, olgunun gerisindeki uluslar arası kurumlar ile işleyişleri ve hatta su mücadelelerini anlatan devasa bir literatürün bulunduğu söylemeden geçilemez. Olmayan ise, mevcut su hakkı mücadelelerinin dünya ölçeğinde haritalandırılması ve eleştirel bir bakış açısından hareketle analiz edilmesidir.

Bu çalışma öncelikli olarak yukarıda altı çizilen eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda yazı boyunca dünyadaki su hareketleri genel bir haritalandırma içersinde ele alınacak ve Türkiye de dâhil olmak üzere farklı coğrafyalarda devam eden su hakkı mücadelelerinin kendi söylem ve eylemlerindeki iç tutarsızlıklar serimlenmeye çalışılacaktır. Çalışmanın önemi ise, yukarıda mücadelelere sekte vurma riskine de değinilen böyle bir amacın her şeyden önce var olan ancak büyük bir ustalıkla gizlenen tehlikeleri görünür hale getirebileceği ve su hakkı mücadelelerini yürüten politik yapıları geri dönüşü olmayan hatalar yapmaktan alıkoyacağı öngörüsüne dayanmaktadır. Eleştirel perspektif açısından literatürün son derece yetersiz olan verili durumu çalışmayı başka yazarlara atıfta bulunarak ilerletme olanağını sınırlandırmaktadır. Bu nedenle çalışmadaki eleştiriler daha ziyade ulusal ve uluslar arası ölçekteki gözlemlerden, yaşanmışlıklardan ve su hakkı hareketlerinin kendi söylemlerinden yola çıkmaktadır.

Çalışmadaki eleştiriler sınıfsal bir analizden beslenmekte, yöntem olarak da diyalektik analiz yöntemi kullanılmaktadır. Diyalektik yöntemin kullanılması, yazının başlığında da altı çizilen "Praksis'ten kaçış sürecini" betimlemenin yanı sıra toplumsal hareketlerin sınıf çizgisinden uzaklaştıkça sermaye sınıfı tarafından nasıl içerildiklerini göstermenin olanaklarını da barındırmaktadır. Benzer şekilde dünyada ve Türkiye'de kırsal yerelliklerde sürmekte olan mücadelelerin, Özdemir Asaf'in ünlü dizelerinde[1] yaptığı benzetmede de olduğu gibi, sermaye ideolojisine

1 Burada geçen biat etme kavramı Özdemir Asaf'in şiirindeki "kirlenme" fiilinin yerine kullanılmıştır: "Bütün renkler kirleniyordu, birinciliği beyaza verdiler"

nasıl daha hızlı biat ettiklerini okuyucunun görmesini sağlayanın da yine diyalektiğin zorlu labirentlerinde yapılacak bir yolculuk olduğu düşünülmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde dünyadaki su hakkı hareketleri önce genel bir sınıflandırmaya tabi tutulmakta ve ardından da böyle bir sınıflandırmayı olanaklı kılan örnekler aktarılmaktadır. Bu bölüm ayrıca uluslar arası su mücadelelerinin hangi ideolojilerden beslendikleri, sınıfsal özneleri nasıl ve hangi gerekçelerle kendilerinden uzak tutmaya çalıştıkları gibi eleştirel boyutları da içermektedir. İkinci bölümde Türkiye'deki su hakkı mücadelesinin farklı dinamikleri ile hareketlerin kısa tarihi, uluslar arası mücadelelerle olan ilişkileri ve içsel gerilimleri özet olarak verilmektedir. Bu bölüm aynı zamanda sermayenin yeni içerme stratejilerini su hakkı hareketleri özelinde anlatmayı amaçlamakta ve mücadelelerin bu yeni sermaye stratejisine nasıl baktıkları ile bu stratejinin gerisini görme konusundaki zaaflarını analiz etmektedir. Üçüncü bölüm ise sonuca, genel değerlendirmeye ayrılmıştır.

1. Dünyada Su Hakkı Mücadeleleri

a) Bir Haritalandırma Denemesi:

Dünyada mevcut, kendilerini HES ve barajlara karşı konumlandırmış ya da güvenli ve parasız su hakkı için mücadele eden hareketlerin genel bir haritasını çıkarabilmek için su mücadelelerini siyasal ve ekonomik açıdan iki büyük başlık altında toplamak mümkün görünmektedir. Bunlardan ilki kitle desteğinden yoksun, fakat mali açıdan oldukça güçlü konumda olan Kuzeyli su hareketleridir. İkincisi ise güçlü bir kitle desteğine sahip oldukları halde mali açıdan Kuzeyli su hareketlerine bağımlı Güneyli su hareketleridir.

Burada kuzey ve güney gibi yön ve yer belirleyen kavramları kullanmamızın nedeni coğrafi referanslardan ziyade farklı hareketlerin militanlık dereceleri ile varsıllıktan kaynaklanan güç ve güçsüzlüklerini aynı anda dünya haritası üzerinde gösterebilmektir. Diğer yandan "bağımlılık" kavramının, Güneyli mücadelelerin kitle desteğine olan ihtiyaçları bağlamında Kuzeyli hareketler için de geçerli olduğunun altını çizmekte yarar vardır. Başka bir deyişle, gerçekte her iki grup mücadele de birbirine farklı açılardan bağımlı olmakla birlikte, Kuzeyli hareketlerin fonlara erişim gücünü kullanarak Güneyli hareketler üzerinde kurduğu hegemonya dünyadaki su mücadelelerine damgasını vurmaktadır. Bu, aslında karşılıklı bağımlılık söz konusu olduğu halde taraflardan sadece biri bağımlıymış gibi yansıyan görüngünün arkasında ise iki temel dinamiğin işlediği düşünülebilir: 1) Meta üretimine dayalı bütün toplumları kuşatmış olan meta fetişizminin Güneyli hareketleri de esir almış olması ve dolayısıyla söz konusu hareketlerin "para" olmadan mücadele edemeyeceklerine inandırılmış olmaları; ve 2) Güneyli hareketlerin kendi güçlerinin henüz farkına varmamış olmaları.

Güç ilişkilerinden bağımsız ele alındığında, Su hareketlerini ortaklaştıran en belirgin karakteristik ise hepsinde gözlenen aşırı parçalı yapıdır. Örgütlerin her birinin, sistemin iş bölümü ve ihtisaslaşma fetişizminin kuşatması altında suyla bağlantılı farklı bir sorun üzerine odaklandığı; bu nedenle de sorunun bütünlüklü bir analizini yapamaz hale geldiği tespitini yapmak mümkündür. Bu parçalı yapıyı hafızalarda canlandırabilmek açısından hareketlerin kamu suyu, su kalitesi, su kaynaklarında devlet mülkiyeti için, ya da şişe suyuna ve barajlara veya uluslar arası suları ilgilendiren sorunlara karşı konumlandıklarını hatırlamak yeterli olacaktır. Ancak iş bu kadarla da kalmamakta, örneğin, baraj karşıtı hareketler de kendi içinde parçalanmış bir görüntü ortaya koymaktadırlar: büyük barajlara karşı olanlar ve bütün barajlara karşı olanlar.

Kuzey'deki hareketleri kendi içinde değerlendirdiğimizde, gerek yayınlar gerekse düzenledikleri uluslar arası toplantılar üzerinden Birleşmiş Milletler çizgisine[2] yakın bir politik duruş etrafında kümelenme dikkati çekmektedir. Sistem karşıtı hareketlere uzak durmalarını, "anti-kapitalist bir çizginin su mücadelelerine zarar verdiği"[3] gerekçesiyle açıklayan Kuzeyli örgütler bu bakış açısını Güneyli hareketlere de empoze etmekte ve böylece sistem-içi çözüm önermelerine tüm dünya ölçeğinde destek bulabilmektedirler. Bu hareketlere göre, en temel hedef su kaynaklarının mülkiyetinin devletlerde kalmasını sağlamaktır. Böyle bir hareket noktası, doğal olarak, suya erişimde belli bir ücret ödeme, maliyet fiyatına satış (cost-recovery) ya da sadece yoksullara suyun parasız verilmesi gibi sistem sözcülerinin ve hatta su lobilerinin de tartıştığı önermeleri kabullenmeyi ve hatta savunur hale gelmeyi de gerekli hale getirmektedir.

Güney'deki hareketler ise kendi yerelliklerinde görece daha özgür ve militan bir mücadele sergilemekle birlikte, sıra deneyimlerin uluslar arası arenaya taşınmasına geldiğinde izledikleri çizgide bariz bir kayma görülmektedir. Bu örgütlerin büyük bir çoğunluğu, dünya ölçeğinde geliştirecekleri yeni ilişkilerde bile Kuzeyli örgütlerin "görüşünü" almak zorundadır. Tepkileri de Kuzeyli örgütlerin çizdiği sınırları aşamamaktadır.

Kuzeyli ve Güneyli örgütlerin tamamında görülen ortak sorun ise, her birinin kendi uğraştığı mücadelenin dışında kalan diğer su sorunlarına yabancı olmalarıdır. Bu kapsamda örneğin

- Muson yağmurları dolayısıyla sık sık sel ve taşkın felaketlerinin yaşandığı Hindistan, Malezya, Endonezya gibi Uzak Asya ülkelerindeki hareketlerin odaklandığı sorun barajlar ve taşkınlar olurken;
- Avrupa'daki ağların (networklerin) odaklandığı sorun kaynaklar üzerindeki devlet mülkiyetinin korunması;

---

2 Burada BM çizgisi ile kast edilen, özetle bir yandan suyun temel bir insan hakkı olduğunu söylerken diğer yandan da herkesin suya erişiminin sağlanması için suyun –meta formunda olmasa bile– para karşılığında satılan bir mal olmasından başka bir yol olmadığını ileri süren anlayıştır.

3 Bu alıntı, STHP'nin uluslar arası yazışmalarının depolandığı arşivden yapılmış olup, detaylı aktarıma yazının ilerleyen bölümlerinde yer verilmiştir.

- ABD ve Kanada'da içme suyunun özelleştirilmesine (şişe suyu) karşı musluk suyunu öne çıkaran bir mücadele;
- Afrika'da içme suyunun parasız hale getirilmesi için ve su kaynaklarının enerji amacıyla kullanılmasına karşı;
- Latin Amerika'da ise evsel ve tarımsal suyun parasız sağlanması amacıyla mücadeleler yürütülmektedir.

Diğer yandan bu ülkelerin hemen hepsinde uluslar arası sular da (bir ülkede başlayıp başka ülkelerde devam eden ya da son bulan akarsular) bulunduğu halde bu sorun diğerleri tarafından hiç gündeme getirilmemekte, konu yalnızca bu konuda uzmanlaşan ağlara (networklere) bırakılmaktadır. Bu eğilimin arkasında ise, "su doğanındır" söylemine rağmen ulusal, mülkiyetçi savların son derece güçlü olması bulunmaktadır. Öyle ki, kendi devletlerinin başka ülkelere su satışı yapmasına "bizim sularımızı başkalarına veriyor, bizi susuz bırakıyor" diyerek karşı çıkabilmekte ve örneğin, "biz suyun satılmasına karşı çıkıyor; ihtiyacı olan halklara parasız verilmesini istiyoruz" diyememektedirler[4].

Bu arada, uluslar arası sular sorununun gerek mücadeleler gerekse egemen politikalar bakımından oldukça politik boyutları olduğunun altını çizmekte de yarar vardır. Başka bir deyişle, bir ülkede, örneğin Türkiye'de kuzeybatı, kuzeydoğu ve güneydoğu olmak üzere ülkenin üç tarafında uluslar arası su kapsamına giren nehirler bulunmaktadır. Bu gerçekliğe karşın, hem Avrupa'daki mücadelelerin hem de egemen siyasetin gündemi sadece güneydoğu sınırını ilgilendiren sulardan ibaret bir görüntü vermektedir. Bunu, Kürt mücadelesinin Avrupa ülkelerinde gördüğü politik desteğin su mücadelesi alanına yansıması olarak okumak mümkün olabilir.

Kuzey'deki bir başka eğilim ise tekil su hareketlerinin şemsiye ağlar altında toplanması yönünde gelişmektedir. Bu ağların mali kaynakları arasında Vakıflar ve AB Komisyonu fonları da bulunmakta; bu da sermaye çıkarlarının AB Komisyonu üzerinden ağlarda –kısmi de olsa– temsilini kolaylaştırmaktadır. Avrupa sermayesinin Komisyon vasıtasıyla su alanındaki çıkarlarını en üst düzeyde koruma çabaları yalnızca AB ülkeleri ile sınırlı olmayıp; Türkiye'ye kadar ulaşmış bulunmaktadır ve bu konu, yazının ilerleyen bölümlerinde bu kez Türkiye'deki hareketler bağlamında ele alınacaktır.

b) Söylem, Eylem ve Eğilimler Işığında Uluslararası Su Hareketleri

Yaygın olarak bilindiği gibi su mücadelelerinin ilk kez bilinir hale gelmesinde Bolivya-Cochomamba'da gelişen olayların katkısı oldukça büyük olmuştur. Söz konusu olaylar Cochomamba kent suları idaresi SEMAPA'nın 1999 yılı Eylül ayında tümüyle özelleştirilerek Bechtel isimli şirkete satılması üzerine başlamıştır. 2000 yılının Nisan ayına kadar hızla genişleyen toplumsal muhalefet karşısında Bolivya

4 Söz konusu söylem İtalyan Su Hareketlerinin uluslar arası toplantılarda kendi ülkelerindeki su ihracatına dair aktarımları sırasında sıkça tekrarlanmakta, ancak diğer ülkelerin su hareketleri de bu söyleme hiçbir itiraz geliştirmemektedirler

hükümetinin aldığı şiddete dayalı önlemler sonucunda yüzlerce kişinin yaralandığı ve 17 yaşında bir gencin polis kurşunuyla öldüğü olaylar patlak vermiş ve Hükümet geri adım atmak zorunda bırakılmıştır (Gomez ve Terhorst, 2005, s.122).

Yine 2000'li yılların başında DTÖ-Dünya Ticaret Örgütü'nde devam eden GATS müzakerelerinin ikinci turunda yaşanan gelişmeler, EKÜ (Erken Kapitalistleşmiş Ülkeler) orijinli STK'ları harekete geçirmiş ve diğer pek çok kamusal hizmetin yanı sıra su hizmetlerinin de serbest piyasa ekonomisine açılacağı bilgisi hızla dünyaya yayılmaya başlamıştır. Bu ikinci gelişmeyi EKÜ'lerdeki su hakkı hareketlerinin ilk oluşumunu tetikleyen süreçlerden biri olarak tanımlamak mümkündür.

Avrupa'da su hakkı ile bağlantılı çalışmalar yürüten STK'ların mevcut ağlar üzerinden kısa süre içinde dünyaya açılımı, Avrupa dışında kalan coğrafyalarda su sorununun yalnızca evsel suyun metalaştırılması ile sınırlı olmadığının görülmesini sağlamıştır. Gerçekten de Avrupa'da –bugün için- öne çıkan sorun, belediye su hizmetlerinin özel şirketlere devredilmesi ve su kirliliği olurken; Asya, Latin Amerika ve Afrika'da barajlardan hidro-elektrik santrallere, tarımsal suyun piyasalaştırılmasından, taşkın ve sellere ve uluslararası sulara kadar çok geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Öte yandan bu süreçte, su ile bağlantılı sorunları doğrudan gündelik yaşamlarında hissettikleri ve tarihsel-toplumsal gelenekleri gereği daha militan örgütlenmelere açık oldukları için GKÜ'lerdeki (Geç Kapitalistleşmiş Ülkeler) su mücadelelerinin kendi yerelliklerindeki tepkilerinin -Avrupa ülkelerindekine oranla- çok daha sert olduğu da görülmüştür. Kuzey ve güneydeki su mücadeleleri arasında 2000'li yılların başından itibaren yeniden tesis edilen güç dengelerine bugün ulaştığı aşamadan bakıldığında Kuzey hareketlerinin kendi politik taleplerini birer "dünya talebine" dönüştürdüğü görülmektedir.

Buna karşın aynı durumun bazı yazarlar tarafından "Güney'deki toplumsal hareketlerin uluslar arası networklerin oluşumuna sundukları katkılar, yaptıkları deneyim aktarımları" (Adams [2001] ve Bandyopadhyay [1992]'dan aktaran Davey, 2009) şeklinde yorumlandığı görülmektedir. Bu çalışmada dikkat çekilmeye çalışılan husus ise, hangi su mücadelesinin daha önce başladığından ziyade kuzey ve güneydeki hareketler arasında yaşanan hegemonya savaşları ve bunların sonuçlarıdır. Gerçekten de su hareketlerini dünya ölçeğinde kontrol altına alma girişiminin arka planına bakıldığında oldukça kapsamlı bir hegemonya mücadelesi ile karşılaşılmaktadır. Kuzey hareketleri açısından bu hegemonya savaşındaki en başat kaygıların başında, bu bölümde detaylandırılmaya çalışılacak olan su hakkı mücadelelerinin süreç içersinde giderek anti-kapitalist bir hattı benimsemesi riskinin önüne geçmek olarak özetlenebilir. Bu tespiti doğrulayan söylem ve etkinliklere yazının akışı içersinde yer verilecektir.

Kuzeyli su hareketleri, sürecin erken aşamalarında gerek yeni teknolojilere gerekse AB fonlarına erişim avantajlarını kullanarak hızla bölge networkleri oluşturmaya başlamıştır. Su mücadelelerini tek bir şemsiye altında toplamak ve hegemonyayı pekiştirmek amacıyla oluşturulan "bölgesel" araçlardan ilki Hollanda

orijinli RPW[5]-Kamu Suyunu Yeniden Talep Etmek adlı yapı olmuştur. RPW'nin ilk ortaya çıkışı 2005 yılı Ocak ayında Porto-Allegre Dünya Sosyal Forumu sırasında aynı adla çıkarılan bir yayın formatında olmuştur (Aquamedia, 2005). Yine 2005 yılı Kasım ayında Madrid'de dünyanın 15 ülkesinden gelen aktivist, araştırmacı ve kamu suyu yöneticilerinin katılımıyla düzenlenen seminerde alınan karar sonucunda RPW, düzenli toplantılar örgütleyen bir networke dönüştürülmüştür (Corporate Europe Observatory, 2005).

Adında geçen "yeniden talep etmek" vurgusundan da anlaşılacağı gibi RPW'nin odak noktası başlangıç aşamasından itibaren, su hareketlerinin, neo-liberalizm öncesi kapitalizme bir tür öykünme olarak okunabilecek, kendilerini yalnızca su hizmetlerinin devlet eliyle sağlanması talebiyle sınırlı tutmaları olagelmiştir. Network tarafından yapılan açıklamalarda, devletlerin özel sektörle kurduğu işbirliği PPP[6]-Kamu-Özel Ortaklığı'na alternatif olarak PUP[7]-Kamu-Kamu Ortaklığının hararetli bir şekilde savunulduğu dikkat çekmektedir. Suyun metalaşmasının öncü aktörlerinden olan Birleşmiş Milletler'i bile kendi PUP hedefinin destekçileri arasında sayan RPW[8], önerdiği ortaklığın iki kamu otoritesi arasında kurulabileceği gibi uluslar arası kurum ve yapılarla da tesis edilebileceğini, sivil toplum kuruluşlarının da dışlanmaması gerektiğini vurgulamaktadır (Hoedeman ve Joy, 2006). Oysa gerek WWC-Dünya Su Konseyi, gerek suyun metalaşması sürecinin en başat kurumları BM, OECD ve Dünya Bankası ve gerekse DTÖ-GATS anlaşmasına göre, su çıkarım, iletim ve dağıtım yapılarının mülkiyeti devletler elinde kalsa bile suyun değerinin piyasada belirleneceğinin altını çizmektedir. Dolayısıyla RPW tarafından önerilen PUP hiçbir şekilde suyun metalaşmasını önlemeyi hedeflememekte, sadece metalaşmaya geçiş sürecini halkların onayını alacak şekilde ılımlılaştırmayı amaçlamaktadır. Gerçekten de PUP'un en ileri uygulamaları olarak gösterilen örneklerde bile

- su hizmetlerinin finansmanı,
- su kaynakları üzerinden ülke kalkınmasının sağlanması (Yavari, 2005, 41-42),
- su kaynaklarının ekonomik olarak işletilmesi ve olabilecek en yüksek karın nasıl elde edilebileceği (Santiago, 2005, 56-57)
- Fiyat tarifeleri ve faturalama işlemlerinin nasıl yapıldığı
- Maliyet etkinliği yüksek olan teknolojilerin ve yönetim anlayışının kullanılması (Public Water For All, 2006, 5) gibi,

gerçekte suyun metalaşmasını reddetmeyen önermeler bulunmaktadır.

---

5 RPW: Reclaiming Public Water

6 PPP:Public-Private-Partnership

7 PUP:Public-Public-Partnership

8 Bkz. 'Public Water For All: The Role of Public-Public Partnerships' A Reclaiming Public Water Discussion paper, s.2 "BM-Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu'nun 2003 zirvesinde PUP'un diğer stratejiler yanında uygulanabilecek bir strateji olduğunu kabul etmiş olması çok sevindirici bir gelişmedir".

RPW'nin söyleminde altı en fazla çizilen karşıtlığın "özel sektör" ve "kâr amacıyla faaliyet gösterilmesi" olduğu dikkat çekmekte; buna karşın su hizmetlerinin devlet eliyle ticarileştirilmesine ve örneğin suyun devletler eliyle gölge fiyatlama yöntemiyle satılmasına dair hiçbir kaygının söz konusu olmadığı görülmektedir. Benzer şekilde, bütün dünyada kendini hissettiren temiz su kıtlığı olgusu da RPW'nin sorunsalları arasında bulunmamakta, su kıtlaşması ile kapitalizmin aşırı üretimi arasındaki ilişki ısrarlı bir şekilde görmezden gelinmektedir. Mevcut durumuyla RPW'yi su hakkı mücadelesi içindeki aşırı ihtisaslaşmanın en çarpıcı örneği olarak tanımlamak mümkündür. Öyle ki, networkün konusu kentsel su hizmetlerinin devletler eliyle görülmesidir ve su hakkı ile ilintili olup ta bu konunun dışında kalan sorunlar networkü ilgilendirmemektedir.

Benzer bir eğilimin varlığı Avrupa'daki diğer su bağlantılı mücadelelerde de görülmektedir. Bunlardan en ilginç olan ise "Büyük Barajlara Karşı Muhalefet"tir. Baraj karşıtı muhalefetin su hakkı mücadelesinden kopması yetmemiş, bu mücadele kendi içinde tekrar bölünerek büyük ve tüm barajlar karşıtı muhalefetler biçiminde ayrışmıştır. Bu ayrışmanın temelinde ise büyük barajların zorunlu göç ve kültürel mirasın yok olması başta olmak üzere geri dönüşü olmayan bir dizi olumsuz sonuca yol açıyor olmasına karşın, görece küçük barajlara temel ihtiyaçları gidermek için göz yumulması gerektiği gibi bir yaklaşım bulunmaktadır. Söz konusu muhalefetin kendi ifadesiyle "baraj karşıtları sadece 'muhalif' değil, aynı zamanda daha sürdürülebilir, daha adil ve daha etkili teknoloji ve baraj yönetimlerini talep eden hareketlerdir. Bu nedenle, bu etkili teknoloji ve yönetimleri en iyi teşvik edecek politik değişiklikler pek çok baraj karşıtı hareketin en temel talebini oluşturmaktadır. Bu hareketlerin çoğuna göre, büyük barajlar doğanın en ileri düzeyde yıkımına yol açmakta ve aşırı gücü elinde bulunduran büyük şirketlerin ve hükümetlerin yolsuzlukları ile bürokratik pratiklerine sahne olmaktadır (MacCully, 1996).

Büyük barajlara karşı gelişen hareketler, Birleşmiş Milletler UNESCO teşkilatının sınırlı desteğini de alabildikleri için talepleri görece daha sistem içi başlıklardan oluşmaktadır. Bir yaptırımı olmasa da UNESCO tarafından dile getirilen kaygıların yer yer baraj inşaatlarını geciktirici bir etkisi olabilmektedir (Chan ve Zhou, 2007, 9).

Erken aşamalarda Kuzey Amerika'daki su hakkı mücadelelerinde de Avrupa'dakine benzer bir hegemonya oluşturma çabası görülmüştür. Ancak hem Atlantik'in iki yakasındaki mücadeleler arasında Seattle sürecinden bu yana güçlenen ittifakların kısa sürede etkili hale gelmesi hem de izlenecek temel politika, yani mücadelelerin anti-kapitalist bir mecraya yönelmesinin önlenmesi konusunda antat kalınmış olması çatışma olasılığını bertaraf etmiştir. Avrupa ve K.Amerika'daki su hareketleri arasında kurulan ittifak da Kanada orijinli Blue Planet adlı STK'nın başkanı Anil Naidoo'nun TMMOB'un 2. Su Politikaları Kongresi'nde yaptığı sunuştan alıntılanmış olan aşağıdaki cümlede kendini ele vermektedir:

> "Biz, özel şirketlerin bir rolü olmadığına inanmıyoruz, onların da tabii ki rolü var; ancak, özel şirketler suyun insanlara ulaştırılmasında yardımcı rolü üstlenebilirler. Fakat suyun kontrolü onlarda olamaz…" (Naidoo, 2008, s.132).

Bu alıntıdan da anlaşılabileceği gibi Kuzeyli su hareketlerinin temel sorunsalı su kaynaklarının mülkiyetinin kimde olacağına dairdir. Başka bir deyişle, kaynakların mülkiyeti devletlerde kaldığı sürece suyun ticarileştirilmesinde bir sorun yoktur. Kamu Emekçilerinin Uluslar arası Örgütü PSI da, çalışmalarında, özel su şirketlerinin devletten daha etkin çalışamadığını ispatlamaya ağırlık vermektedir. Ancak, örgütün, tezini savunurken düştüğü ikilem ilginç bir görüntü arz etmektedir: Su özelleştirmeleri bazı ülkelerde başarısızlıkla sonlanmakta, bu başarısızlık su hareketleri tarafından esas olarak aşırı borç yükü altındaki devletlerin su fiyatlarını sübvanse edememesi ve halkın da –uygulanan yapısal uyum programları dolayısıyla- su bedellerini ödeme gücünden yoksun olmasıyla açıklanmaktadır (PSIRU, 2006,s.14). Bu yoruma göre, muhalif hareketlerin başarı olarak tanımladıkları durum, gerçekte, bu hareketlerin büyük eleştirilerine hedef olan uluslararası finans kuruluşlarının eseridir. Öyle ki, bu yaklaşıma göre, toplumun ödeme gücü yapısal uyum programları yüzünden erimiş ve devletler de aşırı dış borç yükü yüzünden su fiyatlarını sübvanse etmekten mahrum edilmiş olmasa su özelleştirmeleri sorunsuz bir şekilde uygulanacaktır. Böyle yapmakla, muhalif hareketler Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'nu hem suçlu ilan etmekte, hem de özelleştirmelerin başarılamamasını, ya da kendi başarılarını bu iki kurumun politikalarına bağlamaktadırlar. Öte yandan, aynı yaklaşım tarzının, suyun bir meta haline gelmesi olgusunun kendisini ya da kapitalizmin aşırı üretimi devam ettikçe su kaynaklarının ilelebet tükenecek olmasını değil; sadece su kaynakları üzerindeki denetim yetkisi ya da mülkiyetin devlette mi yoksa özel sektörde mi kaldığını sorguladığı görülmektedir (Yılmaz, 2009, 128-129).

Kuşkusuz Türkiye'deki su mücadeleleri de Kuzey-Güney STK'ları arasındaki bu hegemonya mücadelesinden azade değildir. Türkiye'deki durumun bir sonraki bölümde anlatılacak olması dolayısıyla bu "azade olmama hali"ne burada yalnızca 2009 yılı Mart ayında İstanbul'da düzenlenen WWF-5 bağlamında değinilecektir. Kuzeyli su hareketleri, Türkiye'de 2008-2009 sürecinde var olan iki oluşum arasındaki bütün politik farklılıkları görmezden gelerek her iki platformu ortaklaştırmak için büyük bir çaba sarf etmiş, ellerindeki bütün kozları bu uğurda kullanmaktan çekinmemişlerdir. Ancak bu çabalar sonuç vermeyince, bu kez, WWF-5 e sadece iki hafta gibi son derece kısa bir süre kalmışken Suyun Ticarileşmesine Hayır Platformuna (STHP) ilettikleri bir mesajla Karşı Forum etkinliklerinde STHP ile birlikte olamayacaklarını bildirmişlerdir:

"Bizi kaygılandıran bir diğer konu ise, STHP'nin anti-kapitalist vurguyu kalın çizgilerle yapıyor olması. Çünkü, anti-kapitalizm bizim ana hedefimiz değil ve bizi, altından kalkamayacağımız kadar başka taraflara çekecek bir talep. Bizler, şu anda

yapmakta olduğumuz çalışmalardan, yani kimi zaman özelleştirmecilere muhalefet etmekten ya da tüm özelleştirme süreçlerine karşı çıkmaktan, kimi zamansa kamuyanlısı çözümler inşa etmekten kaynaklanan iyileşmeleri inşa etmeye devam etmek zorundayız. Fakat eğer kapitalizme karşı bir Marxist savaşa çağrı yapan bir pankartın arkasından yürürsek kimse bizi kale almayacak, tamamen yok sayılacağız, vermeye çalıştığımız mesajlar, tamamen yanlış değerlendirmeler bile olsa "ideolojik ve ilişkisiz" denerek bir kenara atılacak. Bizler, bugüne kadar kazandığımız, evrensel olmasa bile üzerinde düşünülmesi gereken zaferleri korumak için her zamankinden daha fazla dikkatli olmaya mecburuz. Bugüne kadar defalarca ve sayısız ülkede sendikaların tavırlarını değiştirmeksizin, ölümüne kadar savaşacaklarını söylediklerine, böyle de yaptıklarına, sonunda ise öldüklerine tanık olduk…"[9]

Yukarıdaki alıntı tek bir adresten gönderilmiş olan bir iletiden yapılmış olsa da, STHP'nin iletiyi dünyadaki bütün su hareketlerine göndererek "sizler de aynı görüşü paylaşıyor musunuz?" sorusuna gelen yanıtlar, bu görüşlerin su mücadelelerinin ezici bir çoğunluğu tarafından benimsendiğini göstermiştir. Bu süreçte STHP'nin yaklaşık 200 kadar örgüte gönderdiği sorusuna cevaben toplamda sadece beş iletinin gelmesi "Kuzeyli bölgesel networkler"in dünya ölçeğinde ne denli güçlü bir sansür ve iç denetim mekanizmasına sahip olduğunu da ortaya koymuştur. Başka bir deyişle, farklı görüşte olanlar bir şekilde engellenmiş, gerçekte ne düşündüklerini bile söylemelerine izin verilmemiştir. Bu baskıyı kıran tek su hakkı mücadelesi ise Güney Afrika'dadır ve bu örgüt STHP'nin sorusuna "eğer bugün de anti-kapitalist bir çizgi izlemeyeceksek bunu ne zaman yapacağız?" sorusuyla karşılık vermiş, mesajını ise bütün dünyaya iletmiştir.

WWF-5 tarihlerinde örgütlenen Karşı Forumda, Kuzeyli hareketlerin STHP'nin atölye çalışmalarına çok zayıf bir katılımla iştirak etmiş olması, buna karşın Suyuma Dokunma Platformu ve Birleşmiş Milletler ile birlikte bir dizi etkinlik düzenlemesi yukarıda yaptığımız alıntı bağlamında ele alındığında şaşırtıcı değildir. Yine forum sürecinde, Kuzeyli ve Güneyli örgütler arasındaki bağımlılık ilişkileri de daha bir görünür hale gelmiştir. Kuzeyli su hareketlerinin her birinin ilişkide oldukları Güneyli hareketlerden farklı sayılarda aktivistin İstanbul'a gelmesini hem ulaşım hem de konaklama bazında fonlamasının bağımlılık ilişkilerindeki izdüşümü birebir gözlenmiştir. Kuzeyli örgütlerin uluslar arası toplantılara kaç Güneyli getirdikleri, kendi aralarındaki hiyerarşilerin belirlenmesinde de son derece etkili olmaktadır. Öyle ki bu sayılar, toplantılarda kimin moderatörlük yapacağından, sonuç deklarasyonuna hangi örgütün görüşlerinin daha fazla yansıtılacağına kadar önemli bir belirleyiciliğe sahiptir. Diğer yandan İstanbul-WWF-5 sırasında Güneyli hareketler kendi başlarına hiçbir görüş açıklayamamış ve karar alamamış; bunu yapmaları gerektiğinde ise "Patronuma sormalıyım" cevabını vermişlerdir. Burada "Patron" olarak refere edilen kişiler ise Kuzeyli STK'ların aktvistleridir.

9 Bu aktarımın bilgisi (2009), Suyun Ticarileştirilmesine Hayır Platformu'nun uluslar arası arşivinden alınmıştır.

Kuzey ve Güneyli hareketler arasında kurulmuş son derece hiyerarşik ilişkiler sistemi su mücadelelerine dünya ölçeğinde rengini veren tarafın hangisi olduğuna da ışık tutmaktadır. Bu ilişkiler sistemi ile ilgili olarak aktarmamız gereken son tespit ise, Kuzey ve Güneyli hareketlerin ortak vurgusu haline gelen "open space" kavramı ile ilintilidir. Buna göre temel ilke su mücadelelerinin "herkese açık" olması ve siyasi görüşü ne olursa olsun hiçbir grubun dışarıda bırakılmaması gerekmektedir. Ancak yaşanan süreç şunu ortaya koymuştur: bu öyle bir "open space"tir ki, yalnızca anti-kapitalistlere ve marksistlere kapalıdır.

2. Türkiye'de Su Hakkı Mücadeleleri[10]

Türkiye'de su hakkı için mücadeleler dünyadakine paralel olarak ilk kez Ankara, Bursa, İzmir, İzmit, Antalya ve diğer illerde kent suları yönetimlerinin özel firmalara devredilmesini müteakiben ve tekil coğrafyalar, tekil sorunlar bazında başlamıştır. Bu mücadelelerin bir araya gelerek birer toplumsal hareket halini alması ise, 2009 yılında İstanbul'da düzenlenen 5. Dünya Su Forumu WWF-5 öncesinde olmuştur. Bu süreçte, 2008 yılı boyunca hareketleri bünyesinde toplayan iki ana eksen ortaya çıkmış olup; bu iki eksenin (Suyun Ticarileşmesine Hayır Platformu-STHP ve Suyuma Dokunma Kampanyası) ortaklaşmasına engel olan dinamikler de siyasi farklılaşmadan, kişisel husumetlere ve uluslar arası arenadaki güç dengelerine kadar uzanan oldukça geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Buna karşın, WWF-5 sürecinin kendisi bu eksenlerin neden ortaklaşamayacağını en açık ortaya koyan olay olmuştur ve bunda, bir önceki bölümde WWF-5 ile ilgili kısımlarda da belirtildiği üzere Kuzeyli Su Hareketlerinin göreli etkisi oldukça belirleyici bir konumdadır.

Diğer yandan, son birkaç yıldır başta Doğu Karadeniz bölgesi olmak üzere Türkiye'nin her yerinde hızlanan baraj ve hidro-elektrik santral inşaatları, yerelliklerde spontan olarak gelişen bir HES-karşıtı dinamiğin oluşumunda etkili olmaktadır. Bu çalışmanın başlığında Özdemir Asaf'tan alıntılanan dizenin devamında gelen 'Bütün renkler kirleniyordu, birinciliği beyaz'a verdiler' tümcesindeki "beyaz" betimlemesi, bu çalışmada ister Türkiye isterse dünyadakiler olsun, yerelde kendiliğinden gelişen muhalif hareketler için kullanılmaktadır. Yerel hareketler beyazdır, çünkü çoğunluğu meta üretimine dayalı toplumun antagonistik ilişkilerine henüz aşina değillerdir. Beyazdır, çünkü kapitalizmi yeterince tanımadıkları için farklı yönlere çekilmeleri kolaydır. Beyaz oldukları için, Türkiye sermayesinin de hedefi haline gelmiş bulunmaktadırlar. Öyle ki bugün gelinen aşamada sermaye, toplumsal muhalefete de talip olmakta ve bunu, sınıfsal kimliğini gizleyerek, çeşitli "çevre STK'ları" aracılığı ile yapmaktadır. Bu tespitler akıllara öncelikle Green Peace gibi uluslar arası çevre STK'larını getirebilir. Ama

10 Bu bölümde, STHP tarafından yayınlanan kitapçık için yine Gaye Yılmaz tarafından hazırlanmış olan 'DÜNYADA SU MÜCADELELERİNE ELEŞTİREL BİR YAKLAŞIM' başlıklı yazıdan da yararlanılmıştır.

aşağıda aktaracağımız, Türkiye Su Meclisi (TSM) örneğinin yanında Green Peace bile oldukça "masum" kalmaktadır.

TSM, 2010 yılının Ocak ayında Rize'nin en lüks otelinde yaptığı kongreyle kurulmuş bir şemsiye örgüt olarak kendisini takdim etmektedir. Her ne kadar adı "Su Meclisi" de olsa, TSM'nin hedefi su ile ilintili bütün hareketleri değil, sadece Türkiye'de mevcut baraj ve HES'lere karşı yükselmekte olan muhalif hareketleri kendi çatısı altında toplamaktır. Bu bağlamda örneğin kent suları, kontörlü sayaçlar sorunu vb.nin TSM'nin söyleminde ne de eyleminde hiçbir şekilde yer almadığı görülmektedir. TSM'nin bileşenleri içersindeki güç dengelerine bakıldığında, Yürütme Kurulu-YK adı verilen yapının oldukça etkili olduğu dikkat çekmektedir. YK, dokuz asil üyeden oluşmakta ve üyeler kurum kimlikleriyle değil doğrudan kişisel kimlikleriyle YK'da yer almaktadır. Ancak bu durum, kişilerin arkasındaki kapitalist oluşumların gözlerden gizlenmesi gibi son derece önemli bir işleve sahiptir. Öyle ki, bu isimlerin kimler olduğunu anlamak için ayrıca araştırma yapılması gerekmektedir. Dokuz üyenin beşi doğrudan yerli ve yabancı sermayenin temsilcilerinden; kalan dördü ise yerelliklerde yeni oluşmaya başlayan hareketlerin öne çıkan isimlerinden oluşmaktadır.

Sermayenin toplumsal muhalefeti zapt u rapt altına alma girişimi olarak özetlenebilecek bu çabanın izlerini sürmek için özellikle Türkiye Su Meclisi YK'sındaki beş temsiliyete odaklanmak gerekmektedir. Bu temsiliyetlerden ikisi tek başına Doğa Derneği adlı yapının elindedir. Doğa Derneği'ni destekleyen kurumlara bakıldığında ise Motorola'dan, Microsoft'a, CNN'den, Ram-Dış Ticaret'e, AB Komisyonundan, Çevre ve Orman Bakanlığına kadar pek çok şirket ve devlet kurumu ile karşılaşılmaktadır. Benzer şekilde İngiltere Çevre, Gıda ve Çevresel Kalkınma Bakanlığı da Doğa Derneği'nin destekçileri arasında yer almaktadır. Derneğin bir diğer destekçisi ise AB-LIFE Üçüncü Ülkeler Programı'dır. Bu program AB'nin çevresel fon programı olan Life çerçevesindeki üç mali yardım aracından biridir. Programın temel hedefi çevrenin iyileştirilmesi ve "sürdürebilir kalkınmanın" sağlanması için katkıda bulunmaktır. Programın en temel prensibi ise "Kirleten Öder" olarak bilinen ve kirletmeyi meşrulaştıran ilkedir. TSM içindeki temsiliyet sermaye sınıfının çıkarlarının sivil toplum kanalıyla nasıl korunduğunu yeterince anlatmaktadır. Fakat işin daha tehlikeli bir boyutu vardır ki o da, Doğa Derneği ve TEMA benzeri, görüntüde "çevreci" olan ama gerçekte sermaye çıkarlarına engel olabilecek muhalefetleri ılımlılaştırmayı hedefleyen bu STK'ların bir araya gelerek kurdukları Meclis tarzı örgütlenmelerin demokratik mücadeleleri de içermeye çalışmalarıdır. Suyla bağlantılı sorunların yaşandığı yerelliklerde zaten zorlukla örgütlenen mücadeleler, oluşmakta olan daha geniş birlikteliklerin dışında kalma korkusuyla hareket etmektedirler. Bu hareketlerin gerçekliğin bilgisine erişimleri de görece sınırlı olduğu için Meclis tarzı yapılanmalara katılmakta sakınca görmemekte ve kendilerini zaman içinde sistemin empoze ettiği taleplerle sınırlayarak militanlıklarını kaybetmektedirler.

Bu kapsamda AB Komisyonu, örneğin, Doğa Derneği adlı sivil toplum kuruluşunun önemli destekçileri arasında yer almakta; bir yandan bütün üye ve aday ülkeleri AB Su Çerçeve Direktifi'ni onaylamaya zorlarken bir yandan da bu çabalarına kamusal bir meşruiyet sağlamaya çalışmaktadır. Öte yandan Su Çerçeve Direktifi, üye ülkelerin suyu ticari bir mal haline dönüştürmelerinde önemli bir araç olarak işlev görmekte, bürokratlar toplumsal tepkiler karşısında "elimizden bir şey gelmezdi, AB Su Çerçeve Direktifi neyi emrediyorsa biz onu yaptık" şeklinde açıklamalarda bulunmaktadır. Doğa Derneğinin destekçileri arasında Microsoft'tan, Motorola'ya ve Koç Holding'e kadar pek çok sermaye grubunun doğrudan temsil ediliyor olması AB kurumlarının Türkiye'deki Meclis tarzı yapılanmaların içinde yer alması; bu yapılanmaların özel olarak Karadeniz bölgesinde konumlanması ve dünyadaki su hareketlerine benzer bir "uzmanlaşma" süreci izleyerek karşıtlıklarını sadece HES'lerle sınırlamış olmaları kuşkusuz tesadüf değildir. Özellikle AB düzeyindeki belli söylemler bütün bu stratejileri anlamanın olanaklarını barındırmaktadır. Bunlardan bir tanesi örneğin AB Komisyonunun yakın zamanda dillendirdiği "Sermaye artık büyük şirketlere değil, yereldeki halklara verilmeli; onlar da birikim sürecine aktif olarak dahil edilmeli" cümlesidir. Gerçekten de Su Meclisi'nin kuruluş toplantısı için yaptığı çağrılar, yüzlerce küçük ölçekli özel şişe suyu şirketlerinin ortak web (www.subilgi.com) sayfasında aylarca boy göstermiştir. Bu bağlamda, söz konusu Meclis'in daha ilk metinlerinde AB Su Çerçeve Direktifi'nden övgüyle bahsetmesi de aynı kapsamda düşünülmek zorundadır. Burada muhtemelen şaşkınlık yaratacak tek durum, Meclis'in HES'lerle sınırlı da olsa muhalif bir konumda olmasıdır. Fakat bu da anlaşılabilir bir gerilimdir. Çünkü Karadeniz'in pırıl pırıl derelerinde aynı anda hem enerji sermayesinin hem gıda (şişe suyu) sermayesinin gözü olduğunu söylemek pek de yanlış sayılmaz. AB sermayesi ve Meclis, bu iki seçenekten gıdayı seçmekle bir taşla üç kuş avlamıştır aslında. Birincisi, kısa vadede dereler üzerinde şişe suyu şirketleri ile enerji ve inşaat sermayeleri arasında kıyasıya bir rekabet savaşı yaşanacağı için Meclis'in HES karşıtlığı aslında sermayeler arası bir çıkar çatışmasından beslenmektedir. İkincisi, tek başına HES'e karşı olmak bile AB'ye çevreci bir imaj kazandıracak, AB sermayesini bölge halkına yakınlaştıracaktır. Üçüncüsü, AB sermayesinin bölgeye ilişkin hesapları bugün için gıda sektörüne odaklanmıştır, ama bunun ilelebet böyle devam edeceğini söylemek pek kolay değildir. Doğaldır ki kendisi de enerji fakiri olan Avrupa Birliği, hem özellikle kapısında tuttuğu aday ülkelerin enerjide bağımlı konumda kalmalarını –en çok ta AB sermayesinin çıkarlarını daha iyi gözetmek adına–; hem de eğer bu aday ülkelerde belli enerji potansiyelleri mevcut ise bunun AB sermayesinin çıkarları doğrultusunda üretilmesini ve kullanılmasını ister. Dolayısıyla bugün yereldeki şişe suyu şirketlerini desteklermiş gibi görünerek Karadeniz derelerine göz diken AB'nin, yarın bu süreçte yerelliklerde yedeklediği halk desteğini de arkasına alarak enerji üretimine girmeyeceğinin hiçbir garantisi yoktur.

Sonuç

Bu çalışmada Türkiye ve dünyadaki su mücadelelerinin sorunlu yanlarına işaret edilmeye çalışılmıştır. Verili gerçekliğe karşın su mücadelelerinde belli başarılar da söz konusu olmaktadır ve yukarıdaki eleştirilerimiz asla bu başarıları reddetmek ya da görmezden gelmek şeklinde anlaşılmamalıdır. Diğer yandan, gelinen aşamada su mücadelelerine düşen en önemli görev, çok sınırlı da olsa mücadelelerde elde edilen kazanımların yerel değil, enternasyonal birer mevzi olduğunu unutmadan, bu mücadeleleri bir "belgesel film"e indirgeyerek nostalji malzemesine dönüştürme girişimlerine karşı alarmda olmaktır. Bunun en önemli yollarından biri ise, örneğin Dikili ya da Munzur veya Karadeniz Dereleri mücadelesini Tekel, Marmaray, İtfaiye, Sinter-Metal, üniversitelerde 50-D ve daha pek çok işyerinde devam eden sınıf mücadelelerinden ayrı düşünmemektir. Gerçekten de aktörleri her olay bazında farklılaşsa bile ülkemizde ve dünyada emeği güvencesizleştirip, yoksullaştıran neden ile suyu bir meta gibi piyasada alınıp satılır hale getiren, bütün akarsuları baraj mezarlıklarına dönüştüren neden aynıdır: kapitalizm.

Önümüzdeki süreç, birkaç nedenden ötürü bütün mücadelelerin ortaklaştırılmasını bir zorunluluk haline getirmektedir: Birincisi, dünyanın içinden geçmekte olduğu kriz, merkez ülkelerde biriken para-sermayenin su, enerji, eğitim, sağlık gibi yeni meta üretimlerine dönüştürülerek çevre ülkelere akmasını ve bunun önündeki bütün engellerin ortadan kaldırılmasını gerektirmektedir. İkincisi, Türkiye'de kriz öncesinde ivmelenen sermaye birikimi süreci de Türkiye'li tekil kapitalistler ile merkez ülkelerdeki sermaye gruplarının çıkarlarını örtüştürmektedir. Öyle ki bunlardan birincisi yatırımı için fona ihtiyaç duyarken; ikincisi de elindeki fonu üretken yatırımlara döndürme ihtiyacı içindedir. Sermaye çıkarlarındaki bu örtüşme başta su kaynakları ve ormanlar olmak üzere pek çok kamusal hizmetin ve alanın ticarileşme süreçlerinin hızlanacağını göstermektedir. Üçüncüsü, Türkiye Su Meclisi gibi sermayenin kendi çıkarlarını toplumsal muhalefeti içererek koruma stratejilerinin bugünkü görüngüsüne bakarak bu durum yalnızca yerel ile ve toplumsal hareketlerle sınırlı olacağını düşünmek son derece yanıltıcıdır. Zira TSM'nin çeşitli listeler üzerinden devam eden tartışmalarının satır aralarından, asıl hedefin ülkenin örgütlü muhalefetini içermek olduğu anlaşılmaktadır. TSM'nin gerisindeki şirketler gözlerini DİSK'e, KESK'e, TMMOB'a ve TTB'ye diktiklerini gizlememektedir. Dolayısıyla çıkış noktası aynı olan bu üç neden, hangi spesifik soruna odaklanmış olursa olsun bütün tekil yerel su mücadelelerinin diğerleriyle; ardından su mücadelelerinin kamusal hizmetler alanındaki diğer mücadelelerle ve son olarak hepsinin sınıf mücadelesiyle ortaklaşmasını kaçınılmaz bir zorunluluk olarak önümüze koymaktadır. Ayrıca, yerel mücadeleleri en fazla etkileyen liberal ve kendiliğindenci yaklaşımlara karşı sınıf mücadelesinin üreteceği stratejiler olmalıdır. Eylem ve teorinin birliği, teorinin ancak eyleme dönüştüğünde anlam kazanacağı ama eylemin de teoriye dayanmadığı sürece hüsranla sonuçlanacağı

düşüncesine uzak duran bu tür yaklaşımlar, bu çalışmanın başlığında yer alan "praksisten kaçış"ın ana bileşenlerini oluşturmaktadır. Çevre ve doğa için verilen savaşları emek-sermaye çelişkisinin dışında gören bu yaklaşımların yetersizliği ve tehlikesi emeğin kendisinin de doğanın asli bir bileşeni olduğu ve kapitalizmin doğayı hedef alan bütün adımlarının emek olmadan hiçbir şekilde değere ve sermaye birikimine dönüşemeyeceği gerçekliğini yok saymalarından anlaşılmaktadır.

Kaynakça

Aquamedia (2005) Reclaiming Public Water http://www.aquamedia.at/templates/index.cfm/id/17116.

Chan, Kin-Man ve Yan Zhou (2007) "Political Opportunity and Anti-dam Construction Movement in China", araştırma projesi, Hong Kong: Chinese University of Hong Kong, South China Research Program, http://www.istr.org/conferences/barcelona/WPVolume/Chan.Zhou.pdf.

Corporate Europe Observatory (2005) "'Reclaiming Public Water' Seminar Outcomes", http://archive.corporateeurope.org/madridseminar.html.

Davey, Lain (2009) "Environmentalism of the Poor and Sustainable Development: An Appraisal", *Journal of Administration and Governance*, 4(1): 1-10.

Gomez, L. Sachez ve Terhorst Philipp (2005) "Cochomamba, Bolivia: Public Collective Partnership After the Water War", *Reclaiming Public Water: Achievements, Struggles and Visions from Around the World* içinde, Amsterdam: CEO, 121-131.

Hoedeman, Olivier ve Joy Clare (2006) "Public Water For All: The Role of Public-Public Partnerships", A Reclaiming Public Water Discussion paper, Amsterdam: TNI ve CEO.

MacCully, Patrick (1996) *Silenced Rivers: The Ecology and Politics of Large Dams*, Londra: Zed, http://www.internationalrivers.org/node/567.

Naidoo, Anil (2008) "Panel 3: Suya Erişim Hakkı" *TMMOB 2. Su Politikaları Kongresi* içinde, Ankara: Mattek Matbaacılık.

PSIRU (2006) "Pipe Dreams: The failure of the private sector to invest in water services in developing countries", http://www.psiru.org/reports/2006-03-W-investment.pdf, erişim Tarihi: 4 Mayıs 2009.

Public Water For All (2006) "The Role of Public-Public Partnership", RPW Discussion Paper.

Santiago, Charles (2005) "Public-Public Partnership: An Alternative Strategy in Water Management in Malaysia", *Reclaiming Public Water: Achievements, Struggles and Visions from Around the World* içinde, Amsterdam: CEO, 55-63.

Yavari L. Fernando (2005) 'Management of Basic Drinking Water and Sanitation Services By A Coopretive in Bolivia, içinde: *Reclaiming Public Water: Achievements, Struggles and Visions from Around the World* içinde, Amsterdam: CEO, 37-45.

Yılmaz Gaye (2009) *Suyun Metalaşması: Kıtlığın Nedeni Kıtlığa Çare Olabilir mi?*, İstanbul: SAV.